רס א מיי' פ"ב מהלכות דעות הלכה ד :

רסא ב ג ד מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג עשין סב טור ש"ע י"ד סי' פב ס"ב :

רסב ה מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח ועיין כמ"מ וכל"מ סמג לאוין קלב טור ש"ע י"ד סי' פו ס"ח :

למה ליה למיכתב איה ודיה · הכי נמי הוה מלי למנקט מרלה ודלה אלא חדא נקט ולריך לדקדק ומאי שנא דכתיב בויקרא דאה ולא כתיב דאה ואבא אלא ש"מ דכתיב בויקרא דאה ובמשנה תורה כתיב דאה ולא כתיב תרוייהו בחד דוכתא וגבי איה כתיב בויקרא איה ובמשנה תורה כתיב תרוייהו איה ודיה וי"ל דהיינו טעמא דבשלמא דאה ורלה לא דאה לכתוב שייסה במשנה תורה אע"פ שמן הדין היה לו לכתוב במשנה תורה כל השמות דאתא לאוסופי ולפרושי משום דא"כ הוה אמינא דדאה ורלה תרתי נינהו ולאוסופי קא אתי אבל בתיה ודיה אין לטעות אע"פ שכתוב שייסה דמדכתיב למינהו אאיה ובמשנה תורה כתיב למינהו אדיה ש"מ חדא היא:

עופות עשרים וארבע הוין · כמה מינים יש כדפיר' לעיל דילפינן מעשר כפשוטה של ברייתא וכאן היה סובר המקשה דדומיא דרישא קתני דז' מאות מיני דגים וח' מאות מיני חגבים מיירי בטמאה וה"ה נמי הכא בעופות טמאים דרישא ודאי בטמאים מיירי אפילו לפי ספרים דלא כתיב בטמאים בברייתא דאילו בטהורים לא נפיק מינה מידי דאתי הוסבנא אבל בטמאי' קמ"ל שהרולה לאכול דג בלא קשקשת אע"פ שאין בקי אם עתיד לגדל אחר זמן או משירן בשנה שעולה מן המים אם נאו אם מכיר ז' מאות מיני דגים טמאים ויודע שאין זה מהם יכול להתירו כי אין בטמאים יותר מז' מאות מינין וכמו כן בא להשמיענו גבי חגבים להתיר בלא קרסולים כי בכך יתברר שעתיד לגדל לאחר זמן ולפיכך היה סבור המקשה שגם בעופות בא לומר שאם יכיר כל אותן הנכתבים בפרשה לא יכול להתיר שאר עופות הבאים בסימן א' או בב' או בג' כיון שאלו סימנים מלויין כמו כן בטמאים ואין מספר לאותן שצריך להכיר כדי להתיר השאר ולכך פריך הא כ"ד הוויין ואו לא שעל ידיהם אנו מכירים האחרים ומשני כי קאמר אין מספר אטהורות קאי ולא הוי כעין רישא דמייתי בטמאים :

ודילמא דעוף טמא נינהו · וא"ת כיון דעופות טהורים הוו רובא גזיל בתר רובא ולפי מה שפירשתי דמרבה כמה מינים ניחא ואף לפ"ה דלא מרבינן אלא מין בשר י"ל מ"מ הא אמרי' לעיל מאה עופות טמאים שהן במזרח וכולן מין אחד הן הלכך אפשר דיש בטמאים מינין הרבה: כודלת

מכדי משנה תורה לאוסופי קאתי · כדאמרי' לקמן למה נשנו בבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בויקרא והיא בריה שיש לה ב' גבנין ובעופות לא אשכחן מידי לאוסופי אלא כתיב דאה אכתיב בויקרא הכי אלא דאה קרייה בויקרא וכדי שלא יבא אדם להכשירה מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא דבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בויקרא והיא בריה שיש לה ב' גבנין ובעופות לא אשכחן מידי לאוסופי אלא כתיב דאה אכתיב בויקרא הכי אלא דאה קרייה בויקרא וכדי שלא יבא אדם להכשירה

תורה אור

מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומ"ש הכא דכתיב ראה ולא כתיב דאה אלא ש"מ מין ראה ודאה אחת היא ואבתי כ"ה הוו אמר אביי כשם שראה ודאה אחת היא כך איה ודיה אחת היא דאי ס"ד תרתי אינון מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב למינה אאיה ומ"ש התם דכתיב למינה אדיה אלא ש"מ איה ודיה אחת היא וכי מאחר שאיה ודיה אחת היא למה ליה למיכתב איה ודיה כדתניא רבי אומר אקרא אני איה דיה למה נאמרה כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא דיה אתה קורא דיה והוא קורא איה לכך כתב במשנה תורה °והראה ואת האיה והדיה למינה מיתיבי *למה נשנו בבהמה מפני השסועה ובעופות מפני הראה מאי לאו מדבהמה דהתם לאוסופי עופות נמי לאוסופי לא התם לאוסופי הכא לפרושי ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו ראה זו איה ולמה נקרא שמה ראה שרואה ביותר וכן הוא אומר °נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה תנא עומדת בבבל ורואה נבלה *בארץ ישראל מדראה היינו איה מכלל דדאה לאו היינו ראה מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומאי שנא התם דלא כתיב דאה אלא לאו ש"מ דאה וראה ואיה אחת היא ומדראה היינו איה מכלל דדיה לאו היינו איה מאי שנא התם דכתיב *למינהו אאיה ומ"ש הכא דלא כתיב *למינהו אאיה אלא אדיה אלא ש"מ דאה וראה דיה ואיה אחת היא תניא איסי בן יהודה אומר מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן *תני אבימי בריה דר' אבהו ז' מאות מיני דגים הן וח' מאות מיני חגבים ולעופות אין מספר עופות כ"ד הוו אלא ולעופות טהורים אין מספר תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין מאי קמ"ל *כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר *לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה א"ר יצחק °עוף טהור נאכל במסורת נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי א"ר יוחנן °והוא שבקי בהן ובשמותיהן בעי ר' זירא רבו הכם או רבו צייד ת"ש דא"ר יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן אי אמרת בשלמא רבו צייד שפיר אלא אי אמרת רבו הכם בשלמא שמייהו גמיר להו אלא אינהו מי ידע להו אלא לאו ש"מ °רבו צייד ש"מ *ת"ר לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות ודילמא דעוף טמא נינהו אמר אבוה דשמואל °באומר של עוף פלוני טהור ולימא של עוף טהור אי הכי אית ליה לאישתמוטי ולבדוק בסימנין *דתניא כסימני כך סימני דגים סימני דגים ס"ד סנפיר וקשקשת אמר רחמנא אלא איכא כך סימני עוברי

[אלא] דארבעתן מין אחד בציר ליה חד ולא הוו אלא עשרים ושלשה אלא ש"מ דאה וראה איה ודיה אחת היא:ומדראה איה ודיה אחת היא מכלל דראה מינא לחודה ויהיו עשרים וארבעתן מינא חד בצר להו חד אלא ש"מ דראה ודאה אית ודיה אחת היא כלומר ואינו אלא כ"ג : אף עופות נמי לאוסופי כלומר והיכי אמרת דראה ודאה אחת היא:אלא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר שמא תרנגולת נבלה או טרפה היתה · של עוף פלוני מתוך ה) לא אני אישתמוטי כלומר מתיירא אני אם אני מכוב איכא דמכיר אותו עוף ומכחיש לי · כודרת ועגולגולת כלומר לשון כודרת שצידה אחת כד וצידה אחת חד כדבעינן לפרושי : חלבון

ה) מלה דל"ל שאינו יכול לאשתמוטי כלומר מתיירא הוא שמא איכא דמכיר אותו עוף וכו' ·

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיני דגים עמ"מ: נ"ב ובמדרש סוף פתיחתא דאיכה רבתי איתא להדיא דגים טהורים וחגבים טהורים ואפשר דרש"י פי' לפי סברת המקשה דס"ד דעופות הייגו עמ"מ וה"ה דגים:

כבוכות זו

נוזמא קתני

[ל"ל למינה]

[ל"ל למינה]

[עיין תוס' לקמן סו: ד"ה כל]

ספרים ג

לקמן קנז:[הוספתא פ"ג]

ע"ז מ. ע"ש

רבינו גרשום

(דשרית ראה ויקרא גרסינן) מ"ש הכא דכתיב למינה אאיה כלומר מ"ש בויקרא דכתיב למינה אאיה ומ"ש במשנה תורה דכתיב ביה איה ודיה וכת' למינה אדיה ואאיה לא כתב ביה למינה דלמינה לשון אוסופי הוא : ופליגא דר' אבהו כלומר הא דאמרי' דראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא (וז היא) פליגא דר' אבהו סבירא ליה דראה זו איה דמדראה היינו איה מכלל דאה לאו היינו דיה כלומר (ד אסרינן) [דאי אסרינן] ראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא ודו' כ"דאבל אי אסרינן דראה היינו איה ודאי דיה מינא אחרינא (וא') דאם[לא]כן

אלו טרפות פרק שלישי חולין

עין משפט נר מצוה

עוברי דגים • ביצי הדגים. כמות שהן מחוברים יחד: שכודרת • עבה ככדור פלוט"ל: כודרת ועגולגולת • חדא היא דאי תמא עגולגולת לחודה הוה משמע עגולה כעדשה וכגביעה להכי תנא כודרת ועגולגולת כעיגולה של כדור שאינה קלוסה אלא עגולה בעובי והדר מפרש רלשה אחד כך תורה אור

*עוברי דגים *ותניא גבי ביצים *אלו הן סימני ביצים כל שכודרת ועגולגולת ראשה אחד כך וראשה אחד חד טהורה ב' ראשיה כדין או ב' ראשיה חדין טמאין *חלבון וחלמון וחלמון מבפנים טהורה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלמון וחלבון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ לא צריכא דחתוכות וליבדוק בחלמון וחלבון בטרופות בקערה וכה"ג מי זבנינן מיניהו והא תניא *אין מוברין ביצת טרפה לעובד כוכבים אלא א"כ טרופה בקערה לפיכך אין לוקחין מהם ביצים טרופות בקערה אלא אמר ר' זירא סימנין לאו דאורייתא דאי לא תימא הכי הא דאמר רב אסי *שמנה ספיקות הן ליבדוק בביצים דידהו אלא ש"מ סימנין לאו דאורייתא אלא למאי הלכתא קתני לה הכי קאמר ג' ראשיה כדין או ב' ראשיה חדין או חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי טמאה רישיה חד חד רישיה חד כד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים ואמר לך של עוף פלוני וטהור הוא סמוך עליהם בסתמא לא תסמוך עליהם דאיכא דעורבא דדמי לדיונה אמר מר חלבון וחלמון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ למאי הלכתא אמר רב עוקבא בר חמא לומר שאם ריקמה וניקבה (*בבעדשה מטמא) מתקיף לה רבינא ודלמא דנחש היא אלא אמר רבא יאשאם ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ אי הכי מאי איריא דטמאה אפילו דטהורה נמי *דתניא °כל השרץ השורץ על הארץ לרבות

[תוספתא פ"ג ע"ב]

[פ"ת מוסק הדותניא גבי ביצים וס"ג דגים ואלו הן סימני וכו' כי הוה סיפא דברייתא דלעיל]

[נ"ל הלבון מבחוץ והלמון מבפנים]

[תוספתא פ"ג ע"ב]

[נעיל סכ:]

[נ"ל מטמאה בבערשה]

[שיך לע"ב]

בודרת • פי' הקונט' כדור פלוט"ל כלומר שמעמ דגרס כודרת ברי"ם דכדור שהוא פלוט"ל אחרוכה ברי"ם כדאמר בחגיגה* (דף ג) דברי חכמים יש כדרבוטות ככדור של בעוה ומהא דכתיב (ישעיה כב) לעוף ילכפך [לנפה] כדור אלא מרן רחבה ידיהו פי' בקונטרס פלוט"ל אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר ככדור אלא אומר ר"ת דקא שימוש הוא כגר שהולך וגולה אל מרן רחבת ידים במקום אחין מכירים אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור בהלבי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מי) גרים בקונטר' כודרת בדל"ת ופירש עגולה ככד:

סימנין ר"ת דדוקא סימני ביצים משום דאיכא דעורב דדמו לדיונה אבל סימני עוברי דגים דאורייתא יש לסמוך עליהם כדאמר סוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מי: ושם) דאמר רב קרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ופריך ל"ל מומחה לבדוק בסימנין דתניא בסימני ביצים כו' ומשני שמימותו ולא משני סימנים לאו דאורייתא וכי תימא משום דמשמע ליה דבכל ענין אין ניקחין אלא מן המומחה אפילו אמר של דג פלוני וטהור דאז היה ראוי לסמוך עליו דעל כרחך לא אייבי בכל ענין דבאומר מלתחים נקחים אף אלא מן המומחה ועל זה אנו סומכים לאכול אותן דגים שקורין ברבט"ל בלע"ז ואפילו לא ידעינן אם נמרו הקשקשין בשעה שעולה מן המים סמכינן אסימני עוברי דגים ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עוברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קם קמיה דשמואל אמר ידענא מפרשא בין עוברי דגים טהורים לעוברי דגים טמאים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים אחזי ליה *(הדר בקליפתה) אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור אלמא אין בודקין בסימנין כדהדר ליה שמואל לנתן בר אבא ומשמע אפי' על סימני הברייתא אין לסמוך מדלא אמר לו שיבדוק בסימני הברייתא וגם מה שאמר נתן בר אבא הן סימני הברייתא והש"ס דידן הוה מלי לשנויי הכי אלא דשפיר קא משני ומה שאנו לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים אע"פ שאינם אומרים

[ע"ל הדא שלפותא וכן הטמיקו התוס' בע"ז מ. ד"ה אמר רבא ע"ש וכש"א גרים הדא קלופתא]

[נ"ל מטמאה בבערשה]

ביצה ז:

[שיך לע"ב]

[נ"ל דגים קטנים מלוחים] ג) בע"ז אותה שבסומן דגים ד) [וע"ש תוספות ע"ז מי ד"ה אמר רבא ותוספות ביצה מז: ד"ה קא משמע לן] ס) [נ"ל כדתנן] ו) [נ"ל ונמ"ג כי כך איתא בהלכות גדולות פ' גיד הנשה]

[נ"ל הדא שלפותא וכן הטמיקו התוס' בע"ז מ. ד"ה אמר רבא ע"ש וכש"א גרים הדא קלופתא]

רבינו גרשום

חלבון זהו לובן של ביצה: הכא במאי לסקינן בחתיכות כלומר שהקליפה התיכה ואין יכול להכירה באותה סימנא: ולבדוק בחלבון שאינ"ם שרוץ לקליפה הן והקליפה שבורה יכול להכיר בקערה אם רליין במבפנים: בטרופות בקערה שאין כולו להכיר' יהתניא אין מוכרין ביצת טרפה לעובד כוכבים אא"כ טרופו' בקערה לפי שאין לוקחין ממנו ביצים טרופות ואין לחוש שמא יכרכם א"א א"ר זירא סימנין לאו דאורייתא • כלומר סימני ביצים: שאם ריקמה וניקבה(ת)' נקבה הצור בתיכה דמי בשרץ עצמו ומטמא בבעדשה ואמאי מטמא בבעדשה שכן חומטם תהיל' ברייתו בבעדשה: ודילמא דנחש הוא כלומר ונחש לא מטמא שאין מטמאין אלא שמנה שרצים: שדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כלומר ביצת השרץ שריקמה וניקבה ואכלה לוקה על הארץ מדאורייתא אבל אפרוחים שלא נפתחו עיניהם מדרבנן לוקה דקרא אסמכתא

[ע"ל מטמאה בבערשה]

[נ"ל מטמאה בבערשה]

[נ"ל מטמאה בבערשה]

[נ

לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם *מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא תנו רבנן *גיעולי ביצים מותרות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר אמר רבי ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה תני דוסתאי אבוה דר' אפטוריקי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה מאי טעמא דשדא תכלא בכולה א"ל רב גביהה מבי כתיל לרב אשי איפכא תני תנא קמיה דאביי ואביי הוא דתרצה ניהליה הכי אמר חזקיה מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה שנאמר ואת בת היענה וכי בת יש להיענה אלא איזו זו ביצה טמאה ודלמא היינו שמייהו לא סלקא דעתך דכתיב בת עמי לאכזר כיענים במדבר ולא והא כתיב אעשה מספד כתנים ואבל כבנות יענה כיענה זו שמתאבלת על בניה והא כתיב ושכנו שם בנות יענה כיענה זו ששוכנת עם בניה והכתיב תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה ואי סלקא דעתך ביצה בת מימר שירה היא אלא כתיב היענה וכתיב בת היענה ושאני הכא דפסק ספרא לשתי תיבות ומדפסיק להו ספרא בתרתי

דעוף מטוף יליפינן לעו"פ שזה מין היתר אבל ביצת הארץ אדרבה מסתברא דיליפינן מטומאה כדדרשינן פרק הטור והרוטב (נקמן קכו:) לטומאה בעינן ריקום כדכתיב הארץ מה ארץ ריקם לף ביצת ארץ שריקם ואפיר יליפינן איסור מטומאה כיון דאסכחן במסכת מעילה פרק קדמי מזבח (דף מז:) דמשום להו לענין בכעדשה ואע"ג דהשתא דאיכא תרתי דאתי מחי ומרו כמו חלב ובציצים מ"מ חשיב להו חידוש שפיר משום דאין שניהן באין מן החי בענין אחד וכן יש לפרש גבי דבש של דבורים דדרים מקרא בפרק קמא דבכורות (דף ז:) דשרי דלא דמי לחלב לי כמי כיון דכל שאר אבר מן החי אסור מקרי הכי חידוש ועוד הייט יכולים לומר דכל ביצים מותרות בין דטמאת בין דטהור מהיות טעמא דבפ"ק דבכורות (דף ז:) דשריגן הני יאתי דיחמורתא לפי שהוא זרע האיל שנקרש וכן עור הבא כנגד פיס של חמור דמסתברא דהייט טעמא דשרי משום דאתי משכבת זרע של חמור ונקרש מעצמו ונעשה עור ומותר ולא שייך לגזרה הולד מידי ולכך מותר כיון דמתחלתו בא מחמת השכבת זרע דהוא כנבלה מוסרחת ושרי ולכסוף אע"פ שנקרש ונעשה עור מ"מ מותר הוא כמו אפרוח ביצת טרפה שהוא מותר לכי גדיל פירשא בעלמא הוא וכולהו ביצי נמי משכבת זרע קאתו ושרו מהאי טעמא חוץ מביצת טמאה שאסר הכתוב להכי איצטריך קרא וביצת טריפה יליפינן מיהא כדפירשנו ומיהו אין מתיישב טעם זה גבי ביצים דכולהו מתחלתן מעורות בגידין וחשובים כבשר: **לרבות** אפרוחים שלא נפתחו עיניהם • לא גרסינן ביה דברי רבי אליעזר בן יעקב דעלה אמר בפ"ק דביצה (דף ו:) מני דאב"י היא: **גיעולי** ביצים מותרות • פירש בקונטרס ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה מותרין הטהורים דמיא בעלמא הוא ולא יהבי טעמא כלל באחרנייתא ונקמן בפרק גיד הנשה (דף לח:) ולאי איירי שם בהכי וגם מחלק שם בין שלקו עם ביצים שם שם אפרוח לשלקו עם הטמאים אבל הכא לא מסתברא לר"ת לאוקמי בהכי דלא שייך האי דינא הכא ונראה לי כמו שפירש בערוך* שהכו התרנגולת על בית רחמה ומפלת ביצים שלא נגמרו ולא איירי מידי בביטול ולשון גיעול שייך עליה כמו (מיוב כא) שורו עיבר ולא יגעול והוי השתא מעין ביצים המוזרות דמיירי השתא בהיתר ביצים גופייהו ואתא לאשמועינן דלא חשיב אבר מן החי אע"פ שלא נגמרו לגמרי ובירושלמי דמסכת תרומות *לענין ביצים שנלקן ונגמלה בהן אפרוח דאיירי בהו התם גרסינן לעיל מהא מילתא שמעון בר אבא אמר רבי חגיגא מעשה בא לפני רבן גמליאל ברבי ואמר אבא הורה בארבעים ושבע ואנא מודיעא במ"ה ואמר רבי חייא בר חגיגא מעשה בא לפני רב הונא ואמר קליפי איסור מעלין את ההיתר הדא דתימא הוא *שנלקן בקליפיהן או קלופות בקלופות אבל לי שלק ביצים קלופות בשאינן קלופות או שאינן קלופות בקלופות לריך שיעור אחר מפני גיעולי ביצים שורו עיבר ולא יגעול ביצים שהרקימו אסורות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם מלא בהם דם קולף מקום הדם עד כאן לשון הירושלמי משמע כפי' הקונט' דאיירי בביצים שלוקות אבל תימה דמייתי התם קרא דשורו עיבר ולא יגעול ודומה שאינו מסוגית הירושלמי ושם תלמיד הגיהו ובתוספתא במסכת תרומה בפ' דג טמא משמע כמו שפירש הערוך והכי תניא התם ביצים [טהורות] שנלקן עם ביצים טמאים אם יש בהן בנ"ט אסורין ואם לאו מותרות גיעולי ביצים מותרים בחכילה ביצים שנלקן ומלא בת' מהם אפרוח אם יש בהן בנ"ט אסורות ואם לאו מותרות ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם ואם מלא בת' מהן דם זורק הדם ואוכל את השאר אוכל (ה) דם דגים לו תגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש משמע בהדיא דגיעולי ביצים וביצים שנלקן תרי מילי נינהו: **והוא** שנמלא בקשר שלה • פירש הקונטרס דכה"ג אוכל השאר כיון דנמלא על הקשר והוא זרע תרנגול הקשור בראש הכד של ביצים ומשם ילירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בכל הביצה הלכך אוכל השאר אבל אם נמלא על חלמון שלה הביצה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה פי' נתפשט הקלקול בכולה והא דלא נקט בלשון לא שנו כדנקט לעיל דרבי אפטוריקי ולימא הכי לא שנו אלא שנמלא על הקשר שלה אבל יצא חוץ לקשר שדא תיכלא בכולה מצינן למימר דאין לשון כל חכמים שוין בענין אחד ומיהו קשה לפירושו מדאמר בפרק דם שחיטה בכריתות (דף כא:) דקתני בברייתא יצא דם ביצים שאינן מין בשר יצא דם חגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם חגבים ודגים כל זמן שישנו עליהם ועיכר שהוא מהן הדין נמי דם ביצים וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם שוף שהביצה בת ממנו ומדאוריתא שרי אע"פ שהאפרוח עוכר מעט דהייטו על הקשר שלה ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף השתא מיהא לא הוו מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח עוכר ממנו (ה) דהא דשרי במסכת כריתות (נס זה שם) דם ביצים הייטו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שמאותו דם אין האפרוח עוכר ולא חשיב מין בשר ומלוי הוא פעמים רבות אפי' לאלתר סמוך לגידת הביצה ואותו דם (ג) [א] אינו בת (ג) [ב] מחמת כשיכת תרנגולת ומה שפי' בקונטרס דם שהוא חוץ לקשר הכל אסורה זהו כשיצאו בקשר ונתפזר עד שהוא חוץ לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפרישית ואין להקשות לפ"ז בתר הכי דמפליג אבוה דר' אפטוריקי בין חלבון לחלמון הוא ליה לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפליג בין נמלא על הקשר של חלבון לנמלא על הקשר של חלמון ועוד י"ל הך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי היא דכריתות (נס זה שם) והכי קאמר והוא שנמלא על הקשר שלה אז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם ואין לריך לזורקו וכן משמע בירושלמי דתרומות דקאמר בתר ההיא שהבאתי לעיל מביצים מוזרות מלא בהם דם קולף הדם ובירושלמי איט מזכיר כלל מאכילת שאר הביצים אלא מזריקת הדם משמע דכל החילוק שאומרים אחרים אחרי כן על הדם עצמו כדפי' בשמעתין ר' זירא סליק למבקרא לר' חייא בריה דר' יצחק אשכחיה דיתיב וקאמר לא שנו אלא חלמון אבל חלבון מותר והוא סבר דהוא גמיר מן דאבהתי' אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין בחלבון בין בחלמון אסור אמר ר' אלעזר אמר ר' אחוא אמר ר' אלעזר אמר ר' יוחנן

בתרתי • בשני שיטין • בת מכאן ויענה מכאן: הכי גרסינן יש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבט נקלף בידוע שהוא טהור • ואריש סמיך דתנא ליה כל עוף הדורס טמא ואם ליטו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין דהוו להו אדרבה בידוע שהוא טהור: אם רגליו • אצבעותיו: הקולט מן האויר • תורה אור שבשזורקין לו מאכל קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: ציפרתא • מכיריו היו שהיא מהורה וזה שמה: קולט ואוכל • שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענו: שכן • כמו שוכן: ונדמה • דומה להם במראיהו: הלך • הולך ואמרינן הכי בעינן תרוייהו: זחל • מין חגב בלשון ארמי: ליסקרא • ואין לו קרלוים בקטנותו וגדלים לאחר זמן: אשר לא כרעים • כתיב ואשר לו קרי: רשון ניפול גדילן יוחנא ירושלמית כך שמם: לפורת כרמים • מין ארבה דאין לו גבחת וכן לארבה כדלקמן: יוחנא • מין סלעם דיש לו גבחת: ערלוביא • מין חרגול דיש לו זנבולסנים הרלשונים אין זנב: הרזבניים • מין חגב ואינו דומה לאלו במראה: דבי ר' ישמעאל תנא • הכך למינהו לאלו פרטי מינהו כדאמרת דלא מרבי אלא מינא דכל חד אלא כללי מינהו ויש כאן כללי כללות ופרטי פרטות כלומר כללות הבאין אחר כללות שלא לצורך ואתו לדרשה ופרטין הבאין שלא לצורך אחר פרטות ולדרשה באו על כרחך ולקמן מפרש להו ואזיל דסלעם וחגב הן הפרטות שלא הוצרכו ולמינהו הכתובין עמהם הם הכללו' שלא הוצרכו: ליפורת

[תוספתא פ"ג ע"ם]

ב"ק נב:

[תוספתא פ"ג]

בתרתי תיבות ש"מ תרי שמות נינהו אלא מעתה °את כדר לעומר דפסק להו ספרא בתרי הכי נמי דתרתי שמי נינהו אמרי התם בשתי תיבות פסיק להו בשני שיטין לא פסיק להו אבל הכא אפי' בשני שיטין נמי פסיק להו: אבל אמרו חכמים כל עוף [וכו'] : תניא *רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ר"א בר' צדוק אומר *מותחין לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור ר"ש בן אלעזר אומר °כל עוף הקולט מן האויר טמא ציפרתא נמי מקלט קלטה אמר אביי °קולט ואוכל קאמרי' אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא עם טהורים טהור כמאן כר' אליעזר *דתניא ר"א אומר לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו אפי' תימא רבנן שכן ונדמה קאמרינן: ובחגבים כל שיש לו כו' : מאי רובו אמר רב יהודה אמר רב רוב ארבו ואמרי לה רוב הקיפו אמר רב פפא °הלכך בעינן רוב ארבו ובעינן רוב הקיפו ת"ר *°אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הזחל °מותר ר"א בר' יוסי אומר °אשר לא כרעים אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן מאי זחל אמר אביי אסקרין ת"ר °את אלה מהם תאכלו את הארבה וגו' ארבה זה גובאי סלעם זה רשון חרגול זה ניפול חגב זה *גדיאן מה ת"ל °למינו למינהו למינהו למינהו למינהו ד' פעמים °להביא ציפורת כרמים ויוחנא ירושלמית והערצוביא והרזבנית דבי ר' ישמעאל תנא אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות ארבה זה גובאי למינו להביא ציפורת

ויקרא יא

ויקרא יא

[גי' הסדרון נדרים וכתב המוסף דכך מוכח מהגרנוס ירושלמי ע"ש בערך נדרים]

"רבי יוסי אומר ושמו חגב • אומר היה הריב"ם דרבי יוסי מפרש מילתא דתנא קמא ולא פליג כדמוכח בגמרא דתנא דבי רבי ישמעאל דדרים כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט כל דאית ליה ד' סימנין ודרים חגב ושמו חגב ותנא דבי רב לא דרים חגב ושמו חגב אלא קאמר חגב זה גדיאן ולא מרבה מידי מכעין הפרט ובעי ה' סימנין הכך ארבע ואין ראשו ארוך ופסיל ראשו ארוך ותנא דמתניתין דקתני ארבעה סימנין ולא קתני אין ראשו ארוך ש"מ דסבר כתנא דבי רבי ישמעאל דמכשיר אפילו ראשו ארוך וא"ת ל"ל דכתב רחמנא חגב ושמו חגב תיפוק לי מכעין הפרט כמו הכך ד' סימנין וי"ל לפי שאין סימן זה דשמו חגב תשוב כשאר סימנין ולא הוה מצרכינן ליה כי היכי דלא בעינן אין ראשו ארוך ומרבינן אע"פ דראשו ארוך ומהאי טעמא נמי איצטריך לאשמועינן בקרא כרעים בהדיא אי נמי כרעים איצטריך לכדדרשינן בגמרא אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן מ"מ לכלל ופרט כדקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל אבל אין לפרש שיש באחד ממיני ארבה לו ממיני סלעם וחרגול שאין שמו חגב ואין להם כרעים ואי לאו דכתביהו קרא בהדיא הוה מכשרינן להו דבכלל ארבה וסלעם וחרגול ניהו דא"כ כי קאמר בגמרא דתנא דבי ר"י ותנא דבי רב איכא ביניהו ראשו ארוך ליתא לאיכא ביניהו אין שמו חגב דלתנא דבי רב שרי ולתנא דבי ר"י אסור וכן מכרעים קשה דקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט לארבה הני פרטי ארבה יותר מן הכלל דכללא ממעטא כל ארבה סלעם וחרגול שאין להם כרעים ופרטי ארבה וכי האי גוונא לא אשכחן דעביד כלל ופרט: אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן • מדכתיב לא

ויקרא יא

בחלף קדרים ולא מצי למימר לא שאין לו כרעים כלל קאמר דאדרבה סלעם ארבה וחרגול יש להם קרלוים כדקתני בהדיא בהאי השוה למימר שאין לו כלל קאמר דבערי חומה מיסתעי קרא וכן אשר לא יעדה והפדה ומתרגמינן דקיימי ליה פי' שהיה לו לקיימה וליעדה דמצות יעודה קודמת ומהאי קרא דרשי' ליה בפ"ק דבכורות (דף יג:) דמצות יעודה קודמת למצות פדייה שנאמר אשר לא יעדה והפדה ואע"ג דכתיב בחל"ף דרשינן כאילו כתיב בוי"ו כלומר שהיה לו ליעדה ואינו רוצה והפדה והיינו טעמא דלמה ליה למכתב אשר לא יעדה פשיטא דבלא יעדה מיסתעי קרא דאם יעדה היתה לריכה גט וגם לא היתה לריכה פדיית חב שבשעת ייעוד פקע שעבוד שפחות מינה וא"ת בפרק כסם (סוטה נא:) דפריך וכל היכא דכתיב לא בא"ף ממש הוא והא כתיב בכל לרתם לא לר ומגלף פניו הוסיעם ואמאי לא מייתי מכל הכך קראי ויש לומר דבכל הני איכא הוכחא מגופיה דקרא שרוצה לומר אשר לו בוי"ו אע"ג דכתיב בחל"ף *דאדרבה סלעם וחרגול יש להם קרלוים ועדי חומה ויש להם חומה מיירי וגבי יעדה כדפריש מדכתיב כלל אבל לרתם לא לר לא מוכח מגופיה דקרא שהקב"ה כביכול מילר בלרתם של ישראל אלא מקרא אחר *דכתיב עמו אנכי בלרה וא"ת והיכי דרשינן הכא וגבי ערי חומה מדכתיב לא בחלף דבעי למימר קרא אע"פ שאין לו עכשיו והא מסקינן בפרק כסם (נט זה שם) דחל"ף משמע הכי והכי הן אלו לאו דמ"מ דרשינן מדשני למכתב בחל"ף יותר מכל אותם לו שרוצין לומר הן שכתובין בוי"ו ש"מ לדרשה ולא לר ומי דרשינן במדרש דכתיב בחל"ף דכל לרה שאינה ליפרל מחומות אינה לרה: אלו כללי כללות ופרטי פרטות • כדדרשינן בסמוך דאשר לו כרעים סלעם וחרגול פרט למינהו חזר וכלל ולאו דוקא נקט תנא דבי ר' ישמעאל סלעם לכלל ופרט וכלל דסלעם קרא יתירא למיסרי ראשו ארוך כדמסקינן בסמוך ולמינהו דסלעם מפרש הריב"ם דאיצטריך דאי לא כתיב למינהו הוה אמינא דוקא במין סלעם שרי ראשו ארוך אבל בשאר לא אבל כתיב למינהו לרבויי בכולהו מ"מ הוה אמינא דסלעם אתא לאסור מינו קמ"ל ולא קאמר כללי כללות למימר דכל אלו לראויין לדוסם בכלל ופרט וכלל אלא ה"ק אלו כללות הבאין אחר כללות ופרטות הבאין אחר פרטות וצריך לדורסם כולם כפי הראוי ואדרבה וחרגול בלבד הם דבאים בכלל ופרט כדמוכח בשמעתא וסלעם למיסרי ראשו ארוך כדמסקינן וחגב דצריך להצריך שמו חגב ולמינהו דתגב להצריך א] כדמפרש בהדיא בברייתא ולמינהו דסלעם כדמפרש ליה מסברא דנפשיה כדפריש וא"ת למה הוצרך לכתוב למינהו בכל אחד באדרבה וסלעם וחרגול לכתוב למינהן ויהיה לי בכל אחד לשלשתן בסוף ויש לומר משום דאדרבה וחרגול הם הם לבדם שבאין בכלל ופרט וכלל כדפריש ורלוויין היו ליכתב זה אצל זה והפסיק בסלעם וכתבו באמצע בין אדרבה וחרגול לשום דרשה דלא על תנא הוא שכתבו שלא במקומו וכיון שהוצרך לכותבו באמצע בשביל שום דרשה שוב אינו יכול לכתוב למינהן לבסוף כי זה לא יתכן שלמינהן יהיה עומד על אדרבה וחרגול להיות להן כלל אחרון בפני עצמם ועל סלעם לא יהא עומד בכלל אלא לדרשה אחרת כמו שאנו דורשים עכשיו למינהו דסלעם ולפי שיש לאדרבה וחרגול לכל אחד כלל בפני עצמו ואין שניהם מידומים יחד בדין אחד של כלל ופרט וכלל אלא בשנים שכל אחד ואחד נידון לבדו בכלל ופרט לריך לעשות בין אב משניהם מאדרבה וחרגול וללמד משניהם בהלל השוה בשניהם ומה שאומר הרי אתה דן בין אב משלשתן זה לפי שלא פירש עדיין דסלעם קרא יתירא הוא והכי פירושא דבריתא לפי המסקנא הרי אתה דן בין אב משלשתן בהלל השוה והואיל וכן הוא לא מצריך רק אדרבה שימנין דכי מעיינת ביה שפיר באדרבה וחרגול סני לעשות בין אב משניהם ואייתר ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך והא דמרבינן ראשו ארוך ולא אמרינן דמרבינן ואע"ג דליה חד מהכך ד' סימנין

ואין

[נ"ל נא]

[נ"ל דאדרבה]

עיין רש"ל

עין משפט נר מצוה

שיין למתניתין נעיל נט.

רעב א ב ג מיי' פ"ל מהלכות מאכלות אסורות הלכה כ סמג עשין סב עוש"ע י"ד סי' פב סעיף ב :

רעג ד ה מיי' שם הלכה כב כג סמג שם עוש"ע י"ד סי' פה סעיף ג :

רעד ו ז מיי' פ"ל שם הלכה כח :

רבינו גרשום

הכא אפילו בשתי שיטות פסיק לה • כלומר דכתבינן בת בסוף שיטה אחת ויענה בתחילת שיטה אחרת : בשוכן ונדמה להן קאמרינן לעומר דהתם רבנן מודו: אשר לא כלום' לא לו עכשיו ועומר לגדל לאחר זמן לפיכך כתב לוא מלא • איסקרא גרסינן : והדבריינות גרסינן: אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות כללי כללות ציפורת כרמים זה כלל אחד אושכף זה כלל אחר כרספת ושיחלנית זה כלל שלישי ראשו ארוך זה כלל רבעי • פרטי פרטות (פרטות) פרט ראשון ארבה זה גובאי • פרט שני סלעם זה נפול פרט שלישי חרגול זה רשון :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלו וכו' • ולמינהו דתגב להצריך כל הסימנין אלו כדמפרש וכו' בגל :